

KMarianne Olsen | 24. april 2014

I dag er det 99 år siden, at man begyndte på det nøje tilrettelagte folkemord på armenierne, som man grundigt havde udtænkt og tilrettelagt. De politiske ledere i Tyrkiet vil stadig ikke indrømme det, men det tyrkiske civilsamfund vil sammen med civilsamfund i hele Europa samles i Tyrkiet i dag og mindes, hvad der aldrig må glemmes

Når vi mister et kært menneske ved et dødsfald, har vi lov til at sørge, og sorgen over vore døde bliver, i hvert fald med alderen, vores livs vilkår. Hvis vi er heldige, kender vi mennesker, der, fordi de deler de samme vilkår, tillader os at sørge, ja, somme tider udtrykker de endda medfølelse i sorgens stund.

Hvis et menneske, vi kender, er blevet myrdet, søger samfundet at finde forbryderen, holde rettergang og straffe. Det er retssamfundets måde at indrette sig på. Også den adfærd kan være en tilkendegivelse af, at sorgen er legitim, at vi, der er borgere i et retssamfund, sørger med de efterladte.

Men hvad gør vi, når vi står over for et samfund, hvor magthaverne selv er forbryderne? Når magthaverne har udtænkt og nøje tilrettelagt menneskers død og senere ikke vil indrømme det?

Så er situationen pludselig den, at magthaverne bliver borgernes fjender. Og i det tilfælde er der mere brug for end nogensinde, at civilsamfundet træder i karakter, siger imod, tør sige sandheden og sørge sammen med de overlevende. Det er sørgeligt, men det er sandt, at det netop er forholdene i Tyrkiet i dag.

I dag, den 24. april, er det 99 år siden, at man begyndte på det nøje tilrettelagte folkemord på armenierne, som man grundigt havde udtænkt og tilrettelagt. De politiske ledere i Tyrkiet vil ikke indrømme det, men det tyrkiske civilsamfund vil sammen med civilsamfund i hele Europa samles i Tyrkiet den dag og mindes, hvad der aldrig må glemmes.

Hvorfor er det ikke bedre at glemme? Lad os prøve at finde svaret på det relevante spørgsmål: Når vi arver efter vore døde, står vi med noget fra fortiden i hånden, som vi får med os ind i fremtiden. Vi får noget overdraget, som forbinder vores fremtid med vore døde, med deres tid og med deres arbejde og tænkning, som gør deres liv til en del af vores liv.

Men betyder det, at hvis vi ikke vil være ved, hvad vi har fået, så forkaster vi vores egen fremtid? Jeg vil opfordre min kære læser til at gennemtænke sagen nøje inden svaret. Svaret er nemlig afgørende for, hvilken fremtid vi har sammen, og om vi har noget at give videre, og om vores liv kan blive en arv for vore efterkommere.

LÆS OGSÅ: [Armeniernes historie er vores historie](#)

De tyrkiske magthavere kan ikke holde ud at se sandheden i øjnene, men det tyrkiske civilsamfund tæller mange borgere, der ikke blot kan se sandheden i øjnene, men som også vil gøre det for fremtidens skyld.

Tre begreber er i den forbindelse nødvendige at gøre gældende i menneskehedens tjeneste:

Det første er forebyggelse – i den hensigt at folkemord ikke igen skal finde sted: Efter folkemordet på armenierne fik vi folkemordet på jøderne under Anden Verdenskrig og i Bosnien i slutningen af forrige århundrede folkemordet på muslimerne.

Det næste er reaktion; der står vi nu. Det er den, der fører os til at mindes den 24. april for aldrig at glemme, at mennesker er i stand til at udføre, hvad vi helst ser som utænelige grusomheder og forbrydelser mod andre mennesker.

Derfor taler vi om menneskerettigheder. Det er nemlig ikke nok at have nedskrevne love. En nedskrevet lov

kan bruges af totalitære herskere, som vi har set det i tilfældet med Hitler og Stalin. Ethvert nedskrevet ord kan perverteres. Den, som har set filmen "12 Years a Slave", kan have følt fortvivelsen ved at se et menneske læse op af Bibelen, som om den hellige skrift velsignede grusomheder mod medmennesket. Derfor må vi lede efter og håbe på, at der findes universelle love. Love, der lader livet leve.

I anledning af min forberedelse til mindedagen den 24. april fandt jeg en forelæsning på nettet af den svenske professor emeritus i international ret ved Försvarshögskolan ved Stockholms Universitet Ove Bring.

Den vil jeg gerne anbefale her. Han fortæller, at han har fundet, at dette fælles tankegods kan dokumenteres 2000 år tilbage, og at der i de mest forskellige kulturer og samfund har eksisteret omsorg for medmennesket, som vi genfinder dem eller genopfandt dem i menneskerettighedserklæringen. Også reaktionen er en erkendelse af fortiden rettet mod fremtiden.

Det tredje er "peacebuilding", altså fredsstiftelse eller opbygning af fred. Men fred kan vi ikke opnå, hvis civilsamfundet hånes, spottes og latterliggøres af magthaverne, sådan som det blev og stadig bliver ved deres benægtelse og fortielse.

Fortiden kan ikke gemmes væk, hvis fred skal etableres. Vi er så heldige, at vi lever i en tid, hvor vi har oplevet en freds- og forsoningsproces i Sydafrika, så vi ved, at det kan lade sig gøre, og vi ved, at den proces aldrig må ophøre, hvis vi vil undgå at synke ned i barbariet igen.

Hvad er det for et grundlag, folkemord bygger på? Det er den opfattelse, at man ikke tåler, at folk er forskellige: Sikke en åndelig fattigdom! For ingen er i virkeligheden helt lige som nogen anden.

Lad os igen se på det armenske folkemord: På mange måder ligner armenierne vilkår jødernes 20 år senere. Fordommene mod dem gik på, at de var anderledes. De havde en anden religion, i deres tilfælde var det kristendommen, og man stolede ikke på deres loyalitet som soldater. Mange var intellektuelle og tænkte selv.

Det er den slags argumenter, der bruges igen og igen. Også af den grund er hukommelsen en god ting, så vi kan genkende den fjendtlige tankegang og gøre de fordomme til intet, så snart de viser sig.

Disse tre grunde, forebyggelse, reaktion og fredsopbyggelse, må vi se i øjnene. Arven, forfædrenes forbrydelser og lidelser er den arv, vi må bære sammen for således at bekæmpe gentagelser.

LÆS OGSÅ: [Intellektuelle tyskere higede efter triumf og undergang før Første Verdenskrig](#)

Ungtyrkerne i Osmannerriget, som havde planlagt barbariet, ville fordrive armenierne til Syrien. Mændene ville de slå ihjel med det samme og så drive kvinder og børn af sted, idet de formodede, at de nok ville dø på vejen. Vi taler her om halvanden million mennesker.

Det var netop folkemordet på armenierne, der affødte betegnelsen for begrebet "folkemord" som et nøje udtænkt og planlagt angreb på en bestemt gruppe mennesker i den hensigt at udrydde dem.

Begrebet blev opfundet af Raphael Lemkin, en polsk jøde, der hele sit liv kæmpede imod racismen. Født i begyndelsen af det 20. århundrede hørte han som teenager om, hvad der skete i Tyrkiet. Først kaldte han det "barbari" og "vandalisme", men han havde behov for at finde udtryk for denne specielle perversitet, som vi altså oversætter med betegnelsen folkemord, og som han kaldte genocide, hvad der både går fint på engelsk og fransk. Første del af ordet er det græske "genos", som betyder "folk", anden del er fra latin "cide" drab eller mord.

Raphael Lemkin kunne straks ved Hitlers propaganda genkende mentaliteten og flygtede først til Sverige, siden til New York, hvor han efter sigende skal have slidt sig ihjel for den gode antiracistiske sag. Han døde som 59 årig i 1959.

Bliver de tyrkiske magthavere ved med at benægte deres forfædres forbrydelser, er de dømt til at gentage dem. De burde se på, hvordan tyskerne vedkender sig deres fortid. Den indre sorg over rædslerne må ikke forstene. Vi må blive ved med at minde hinanden om, at det samfund, der er værd at leve i, er et samfund,

hvor vi kan stole på hinanden og give hinanden plads til at mindes og at sørge.

Derfor er den mindededag den 24. april også betydningsfuld i år som forberedelse til 100-årsdagen i 2015.

I en opfordring på nettet fra EGAM (European Grassroot Antiracist Movement) til med sin underskrift at erkende folkemordets realitet står der: "Det er et solidaritetsinitiativ mellem alle dem, der kæmper for anerkendelsen af historien. Skellet går ikke mellem tyrkere og armeniere, men mellem dem, der kæmper for anerkendelsen af det armenske folkemord, og dem, der støtter benægtelsen. Kort sagt: Det er ikke et spørgsmål om herkomst, men om fremtidsperspektiver."

Marianne Olsen er forfatter, foredragsholder og redaktør af nyhedsbrevet "SOS mod racisme".